
4.1 Η ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (1489-1571)

I. ΚΕΙΜΕΝΟ:

Οι Βενετοί, που κατάγονταν από τη Βενετία της Ιταλίας, διαδέχτηκαν στην Κύπρο τους Φράγκους, δηλαδή τους Γάλλους, οι οποίοι κράτησαν την Κύπρο για τρεις περίπου αιώνες (1192-1489). Η Κύπρος αποτελούσε για τους Βενετούς σπουδαιότατη *εμπορική* και *στρατιωτική* βάση, αφού μπορούσαν να ελέγχουν ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο, τόσο εμπορικά όσο και στρατιωτικά, ενώ ταυτόχρονα εκμεταλλεύονταν τον πλούτο του νησιού.

Διοίκηση: Την εξουσία ασκούσε ένας *τοποτηρητής* μαζί με δύο *συμβούλους*, ενώ σημαντικός αξιωματούχος ήταν και ο *καπιτάνος της Αμμοχώστου*, ο οποίος αναλάμβανε τη διοίκηση του στρατού σε περίπτωση πολέμου. Όλοι αυτοί διορίζονταν από το Μεγάλο Συμβούλιο της Βενετίας.

Κοινωνία: Η κοινωνία παρέμενε χωρισμένη σε τάξεις, όπως και την περίοδο της Φραγκοκρατίας, ακολουθώντας το *Φεουδαρχικό Σύστημα*. Οι ευγενείς ήταν, κυρίως Βενετοί και Γάλλοι που παρέμειναν στο νησί. Οι Κύπριοι δούλευαν για τους φεουδάρχες τρεις μέρες την εβδομάδα και πλήρωναν σε αυτούς τα 4/10 της παραγωγής τους.

Οχυρωματικά έργα: προς το τέλος της περιόδου της Βενετοκρατίας, βλέποντας οι Βενετοί ότι υπήρχε μεγάλη απειλή για κατάληψη της Κύπρου από τους Οθωμανούς Τούρκους, αποφάσισαν να οχυρώσουν καλύτερα την Κύπρο, προσαρμόζοντας τα τείχη της στις νέες αμυντικές ανάγκες που υπαγόρευε πλέον η χρήση του πυροβολικού. Ιδιαίτερη σημασία έδωσαν στην Αμμόχωστο και τη Λευκωσία.

Τα *τείχη της Λευκωσίας* φτιάχτηκαν με τις πέτρες των παλαιότερων τειχών που έκτισαν οι Φράγκοι. Οι Βενετοί γκρέμισαν τα τείχη των Φράγκων και έκτισαν νέα τείχη με πολύ μικρότερη περίμετρο, ώστε να απέχουν από τα γύρω υψώματα όπου ο εχθρός μπορούσε να τοποθετήσει το πυροβολικό του. Η έξοδος από την πόλη γινόταν από τρεις πύλες, που οδηγούσαν στις αντίστοιχες πόλεις: την Πύλη της Κερύνειας, την Πύλη της Πάφου και την Πύλη της Αμμοχώστου.

Τα *τείχη της Αμμοχώστου* ήταν ενισχυμένα με προμαχώνες και περιβάλλονταν από τάφρο γεμάτη με θαλασσινό νερό. Στον Πύργο του Οθέλλου, σώζεται έως σήμερα μία εντοιχισμένη μαρμαρίνη πλάκα με το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου, που ήταν το έμβλημα των Βενετών. Τα τείχη της Αμμοχώστου θεωρούνταν από τα πιο ισχυρά τείχη της εποχής, αφού ήταν κτισμένα με πελεκητές τετράγωνα πέτρες που είχαν πάχος 6m, ενώ το πλάτος της τάφρου ξεπερνούσε τα 18m. Γύρω από τα τείχη υπήρχαν πολλοί πύργοι με υπόγειες εξόδους, ενώ πολλά κανόνια ήταν τοποθετημένα στα τείχη για να προστατεύουν την πόλη από την πλευρά της θάλασσας.

Η κατάληψη της Κύπρου από τους Οθωμανούς Τούρκους: Μετά από μεγάλες προετοιμασίες οι Τούρκοι επιτέθηκαν στο νησί το 1570, επιλέγοντας πρώτα τις ανοχύρωτες πόλεις. Οι Ενετοί έκαναν το λάθος να υπερασπιστούν μόνο τη Λευκωσία και την Αμμόχωστο και άφησαν τους Τούρκους να αποβιβαστούν ανενόχλητοι στο νησί. Αφού λεηλάτησαν πρώτα την Πάφο και τη Λεμεσό, αποβιβάστηκαν στη Λάρνακα προβαίνοντας σε λεηλασίες και καταστροφές.

Επόμενος στόχος τους ήταν η Λευκωσία την οποία πολιορκήσαν τη Λευκωσία με 100 000 στρατό. Αφού στρατοπέδευαν στους λόφους γύρω από την πόλη, την βομβάρδισαν ανελέητα. Η πολιορκία της Λευκωσίας κράτησε από τον Ιούλιο έως τον Σεπτέμβριο του 1570. Η **Άλωση της Λευκωσίας** έγινε στις **9 Σεπτεμβρίου του 1570**. Οι Τούρκοι λεηλατούσαν την πόλη για μία ολόκληρη εβδομάδα σφάζοντας και καταστρέφοντας. Υπολογίζεται ότι τα θύματα της σφαγής ήταν γύρω στις 20 000.

Παρά το ότι οι βασιλιάδες της Ευρώπης και ο Πάπας είχαν υποσχεθεί βοήθεια στη βενετοκρατούμενη Κύπρο, αυτή δεν έφτασε ποτέ. Η Κερύνεια φοβούμενη την εκδίκηση και τις βιαιότητες των Τούρκων, παραδόθηκε αμέσως μετά την Άλωση της Λευκωσίας.

Τελευταίος στόχος του εχθρού ήταν η Αμμόχωστος. Την ευθύνη για την άμυνα της πόλης είχε ο καπιτάνος της Αμμοχώστου Μαρκαντώνιος Βραγαδίνος, με 7000 άντρες από τους οποίους οι 3000 ήταν Έλληνες και οι 4000 Ενετοί. Οι Τούρκοι επιτέθηκαν στην πόλη με 250 000 στρατό.. Το ηθικό των πολιορκημένων ήταν ακμαίο, είχαν ικανό ηγέτη και έκαναν σωστή κατανομή των τροφίμων και των πυρομαχικών, ώστε να αντέξουν την πολιορκία με την ελπίδα ότι θα έφτανε στην Κύπρο ευρωπαϊκός στρατός για να τους βοηθήσει. Συχνά οι αμυνόμενοι έβγαιναν από τα τείχη και έκαναν αιφνιδιαστικές επιθέσεις στους Τούρκους.

Η πολιορκία της Αμμοχώστου κράτησε 11 ολόκληρους μήνες. Οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να κτίσουν πύργους για να τοποθετήσουν κανόνια και να βομβαρδίσουν την πόλη. Αφού, τελείωσαν τα τρόφιμα και τα πυρομαχικά, ο Μαρκαντώνιος Βραγαδίνος αποφάσισε να υπογράψουν τη συμφωνία παράδοσης με τους Τούρκους, σύμφωνα με την οποία όλοι οι Βενετοί κάτοικοι θα μεταφέρονταν με ασφάλεια στην Κρήτη και όλοι οι Έλληνες θα παρέμεναν στην πόλη τους. Ωστόσο, οι Τούρκοι δεν τήρησαν τη συμφωνία και θέλοντας να εκδικηθούν για τους 80 000 άντρες που έχασαν κατά τους 11 μήνες της πολιορκίας, βασάνισαν φρικτά και σκότωσαν τον Μαρκαντώνιο Βραγαδίνο και προέβησαν σε σφαγές και λεηλασίες. Η **Άλωση της Αμμοχώστου** έγινε στις **7 Αυγούστου 1571**. Η αντίσταση της Αμμοχώστου παραμένει ένα λαμπρό παράδειγμα ηρωικής αντίστασης, γνωστό στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια Ιστορία, όπως ακριβώς και τα γεγονότα που σχετίζονται με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453).

II. ΠΗΓΕΣ:

1. Η οχύρωση της Αμμοχώστου

«Η Αμμόχωστος είναι μια σπουδαία πόλη και έχει τα καλύτερα οχυρωματικά έργα σ' ολόκληρο το βασίλειο της Κύπρου. Τα οχυρωματικά έργα της Αμμοχώστου είναι κτισμένα με πρότυπο την οχύρωση του Μιλάνο και όποιος είχε την τύχη να επισκεφτεί και τις δύο πόλεις μπορεί να διαπιστώσει την απόλυτη ομοιότητα. Οι Ενετοί διατηρούν εδώ σταθερή φρουρά από 500 Ιταλούς μισθοφόρους. Οι στρατιώτες αυτοί βγάζουν φρουρές στην πύλη και τη νύκτα περιπολίες στην πόλη σαν να είναι αυτή περικυκλωμένη από εχθρικά στρατεύματα. Ανοίγουν την πύλη με την ανατολή του ήλιου και κλείνουν μόλις ο ήλιος δύσει. Όλα αυτά από τον φόβο του Σουλτάνου. Φοβούνται μήπως καταλάβει την Αμμόχωστο, παρόλο που έχουν με τους Τούρκους συμφωνίες για ειρήνη. Αλλά οι Ενετοί δεν τους πολυπιστεύουν, γι' αυτό είναι πάντα προετοιμασμένοι. Το ξέρουν καλά πως αν οι Τούρκοι πάρουν την πόλη, τότε θα είναι πολύ εύκολο να κατακτήσουν ολόκληρο το νησί. Θεέ μου φύλαξέ μας από κάτι τέτοιο!».

Prefat (1563): Π. Φλουρέντζου, *Τα τσέχικα οδοιπορικά της Αναγέννησης και η Κύπρος*, 1977.

2. Ο θάνατος του Μαρκαντώνιου Βραγαδίνου

«Ο άτυχος Βραγαδίνος, γλίτωσε από τη σφαγή για να υποφέρει τη λύσσα των τυράννων υποφέροντας τα φρικτότερα βασανιστήρια. Ο Μουσταφά πασάς, θέλοντας να τον κάνει να υποφέρει περισσότερο απ' όσο με τον θάνατο, έβαλε τρεις φορές το σπαθί στον λαιμό του, αλλά ο Βραγαδίνος τον κοίταζε άφοβα. Αφού του έκοψαν τη μύτη και τα αυτιά του, τον έριξαν σε ένα πηγάδι»

Gradiani (1687): Α. Προδρόμου (μτφρ), *Η Ιστορία του πολέμου της Κύπρου*.

«Έφεραν τον καημένο στην πλατεία, τον εγύμνωσαν, τον εκαβαλλίκευσαν σε μίαν αγελάδα και με τους ήχους τυμπάνων τον τριγύριζαν στην πόλη και τον έβριζαν. Ύστερα τον έριξαν στη γη και τον έγδαραν σαν ζώο. Αυτός υπόφερε με ανδρεία αυτό το μαρτύριο, βρίζοντας και φτύνοντας τους άπιστους».

Αρχιμανδρίτης Κυπριανός (1902), *Ιστορία Χρονολογική της Νήσου Κύπρου*, σ.444.

3. Μεσαιωνικός χάρτης πολιορκίας της Λευκωσίας



4. Μεσαιωνικός χάρτης πολιορκίας της Αμμοχώστου:

